

LAPLAND
Above Ordinary

Elinvoimasopimus kuntien hyte-työtä tukemassa

- Arjen turvaa toimintamalli Pohjois-
Pohjanmaalla

Lapin liitto &
Pohjois-Pohjanmaan liitto

1.11.2017

Pirjo Nikula
Verkostokoordinaattori
Lapin liitto
pirjo.nikula@lapinliitto.fi
040-7014811

Arjen turvaa toimintamalli

- Kuntalaisen arjen turva muodostuu toimeentulosta, palveluista, hyvinvoinnista ja osallisuudesta = asukkaan kokema hyvinvointi.
- Arjen turva on kuntien, järjestöjen ja yritysten ja muiden toimijoiden yhteinen asia = paikallisyhteisön voimavarat toimija-/ ja palveluverkostoiksi. Alueelliset resurssit täydentävät!

HANKKEEN TUKI JA TYÖVÄLINEET

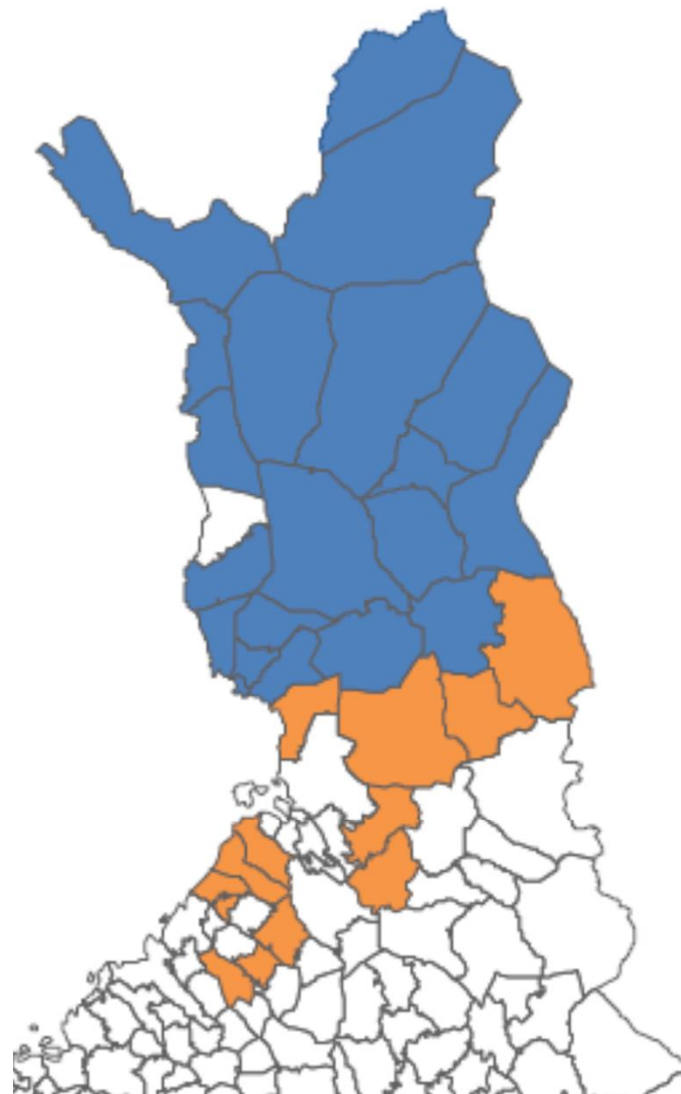
- **Prosessin ohjaus ja tuki kuntakohtaisesti, alueellisten resurssien yhdistäminen paikalliseen toimintaan**
- **Webropol –toimijakartoitus** (asumiseen, elinympäristöön, turvallisuuteen, fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin ja osallisuuteen, työllisyyteen, työ- ja opiskelumahdollisuuksia tarjoavat toimijat ja palveluntuottajat)
- Arjen turvaa prosessi tukee **kuntakohtaisen elinvoimasopimuksen laatimisen** strategiatyötä ja prosessia
- **Malli järjestöavustuksiin sekä ehkäisevän päihdetyön toteuttamiseen kunnassa**
- **Nuorten hyvinvointikysely, kuntalaisen hyvinvointiseteli**
- **Yhteiskehittäminen maakuntien välillä:** esimerkiksi Pohjois-Suomen työllisyysverkosto 11/2017 Pudasjärvellä, lapsiperhetyö, case kylien asukkaiden hyvinvointi
- Omarahoitusosuus 1000€/ kunta, kunnalle korvataan hankkeen rahoituksella esim. matkakuluja, ilmoituskuluja, ulkopuolisten asiantuntijoiden palkkioita
- THL arviointi Vaala, Utajärvi ja Pudasjärvi

Arjen turvaa toimintamallin kuntatilan Pohjois-Pohjanmaa

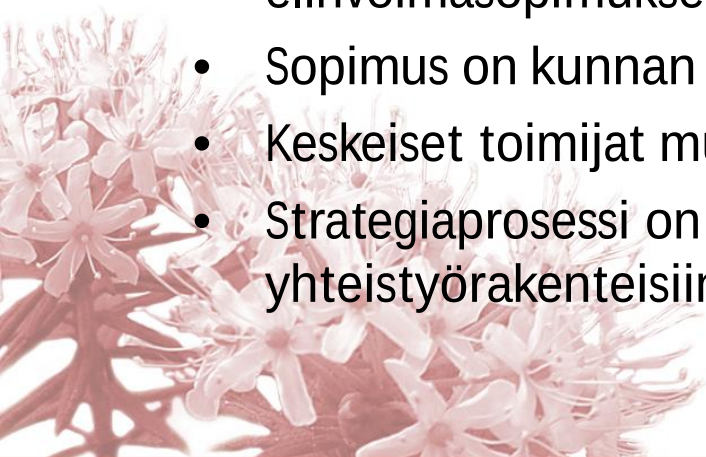
Kunnat, kehittämiskohteet ja Arjen turvaa koordinaattorit

- **Kuusamo:** Käylän kylän elinvoimaisuus asukkaiden koetun hyvinvoinnin näkökulmasta (Pirkko Määttä)
- **Taivalkoski** (Milla Kaikkonen) ja **Raahe** (Katja Yli-Hukka): nuorten hyvinvoinnin edistäminen
- **Ii** (Riitta Ränä), **Utajärvi** (Hannele Karhu), **Vaala** (Tytti Määttä), **Siikajoki** (Arja Lappalainen), **Nivala** (Jukka Turunen) ja **Haapavesi** (Terttu Piippo, hvltk vahvistaa keh.koht)) : koko kunnan elinvoimaisuus asukkaiden koetun hyvinvoinnin näkökulmasta
- **Sievi** (Outi Santavuori): lapsiperhetyön kehittäminen Sievin perhepalvelukeskuksen kautta, kehittämiskohde mahdollisesti muuttuu
- **Merijärvi** (Kari Jokela); koko kunnan elinvoimaisuus, tarkentuu kuntalaiskuulemisten jälkeen
- **Pyhäjoki** (Pirkko Lintunen): Ikäihmisten palvelut, kotona asumisen tuki
- **Pudasjärvi** (Ulla-Maija Paukkeri): kuntalaisen hyvinvointisetelin kehittäminen, elinvoimasopimus
- **Oulu**

Elinvoimasopimus osana tulevaisuuden kuntaa Pohjois-Pohjanmaalla

- Uusi kunta on paikallisyhteisön voimavarojen kokoaja
- Elinvoima tulee ymmärtää laajasti: kunnan elinvoima rakentuu ihmisistä
- Tulevan maakunnan ja kuntien kehittämistyön linkittäminen – HYTE näkökulma à Vahva pohja olemassa hyvinvointiohjelmassa
- Sopimuksellinen evoluutio: hyvinvointisopimuksista (2008 ja 2013) elinvoimasopimukseen
- Sopimus on kunnan sisäinen ohjausväline – yhteisöt ja toimijat keskiössä
- Keskeiset toimijat mukaan prosessiin – eväät toimijoille
- Strategiaprosessi on tärkeä, mutta se ei yksin riitä à pysyviin yhteistyörakenteisiin

Elinvoimasopimus

Periaatteet

- luoda kunnan toimijoiden (kunta, yritykset, yhdistykset, oppilaitokset, jne.) ”yhteisen kehittämisen ja hyvinvoinnin edistämisen, elinvoimaisuuden” sopimusmalli

joka

- sitouttaa toimijoita allekirjoituksin
- suuntaa toimintaa asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseen esim. hyvinvointikertomuksen tai koetun hyvinvoinnin mukaan
- edistää yhteistyötä toimijoiden kesken, koordinaattori voi olla joku muukin toimija kuin kunta
- mahdollistaa tasavertaisen kumppanuuden -> hyvinvointisuunnitelman sisällön tuottaminen ja toimenpiteiden toteuttaminen

ohjauksen väline, suunnitelmallista koordinaatiota

Arjen turvaa toimintamalli Utajärvellä:
Kunnan elinvoimaisuuden vahvistaminen kuntalaisten hyvinvoinnin ja osallisuuden näkökulmasta – koko kunta osallistuu!

Elinvoimasopimus käytännössä

suunnitelmallista yhteiskehittämistä vuorovaikutuksessa

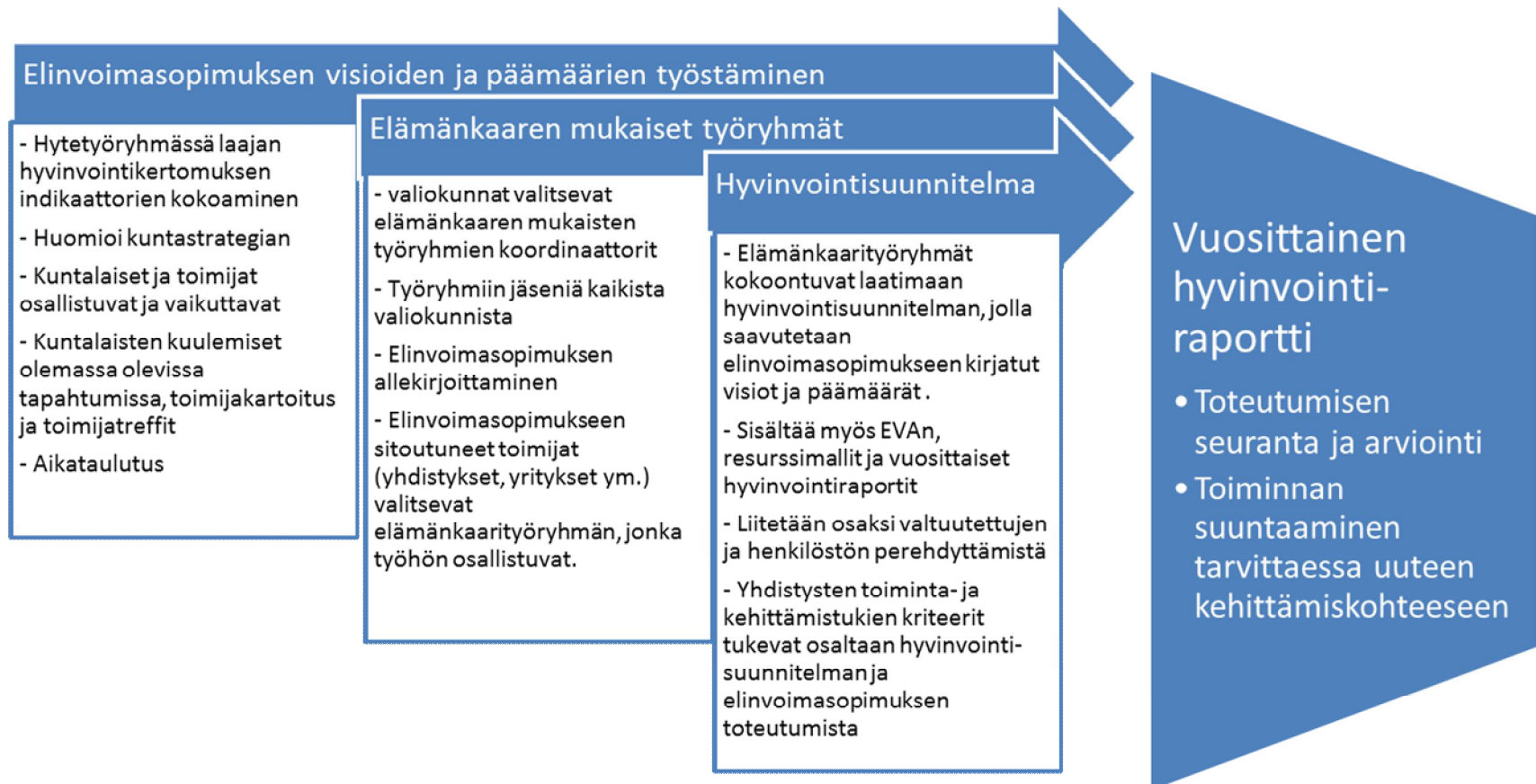
Kunnan sisäinen ohjausväline – yhteisöt ja toimijat keskiössä
Keskeiset toimijat mukaan prosessiin – eväät toimijoille

Strategiset yhteiset painopisteet
Hyvinvoinnin yhteiset painopisteet

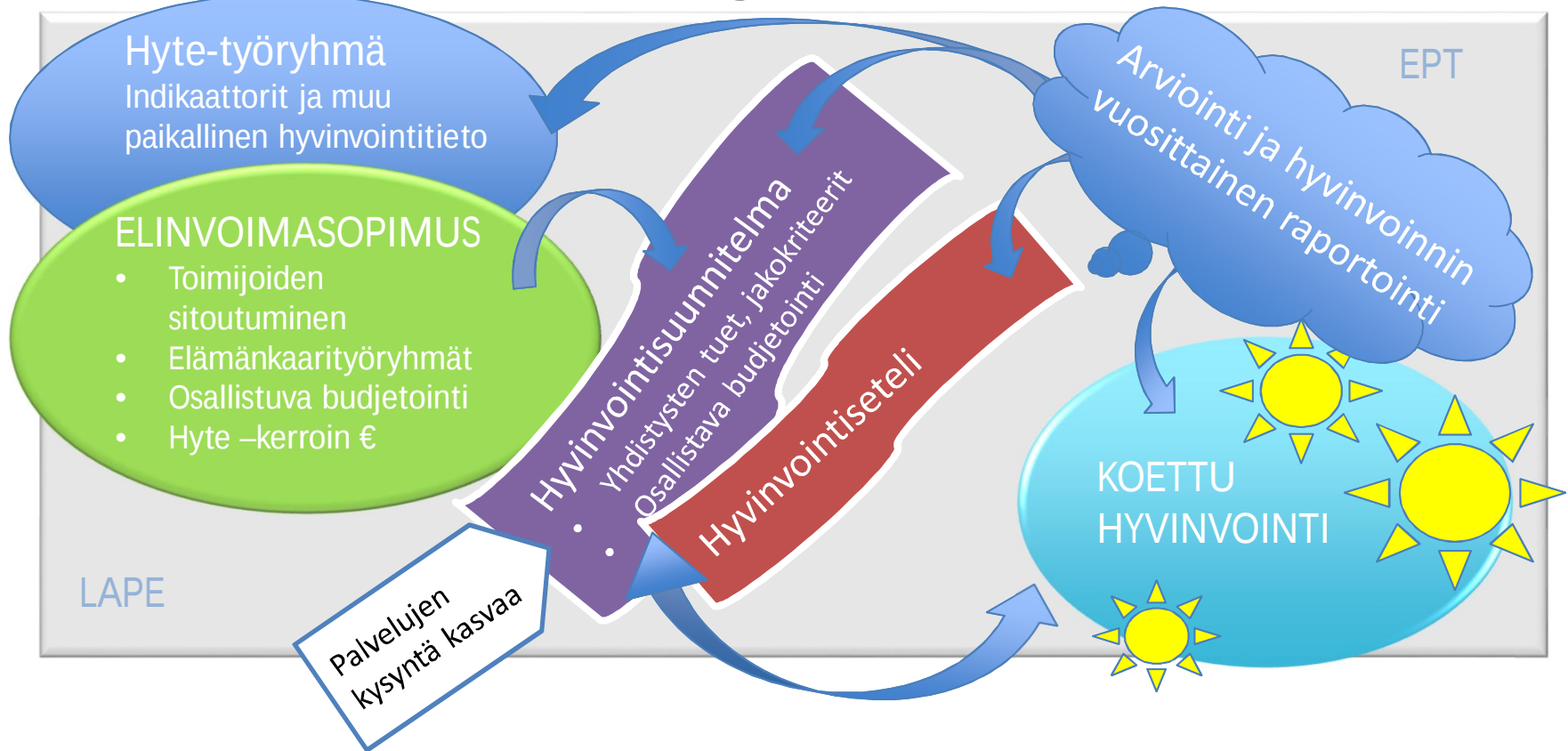

Elinvoimasopimus ja laaja hyvinvointisuunnitelma

Hyvinvointityön malli 2017

Raahe

Arjen turvaa toimintamalli: Nuorten hyvinvoinnin edistäminen

Toimijakartoitus

- Kartoitettiin yrityksiä, järjestöjä/ yhdistyksiä ja muita toimijoita

Nuorten kokema hyvinvointi

- Hyvinvointikysely Nuorisovaltuusto toteuttanut paperisena Sulatto – tapahtumassa Käynnistymässä sähköisenä otakantaa.fi palvelussa (yhteistyössä nuorisotyön, sivistystoimen ja Nuorisovaltuuston kanssa (some-viestintä)
- Sosiaalityö

Elinvoimasopimuksen visio ja päämäärät

- Laaditaan yhdessä nuorten ja toimijoiden kanssa
- Toimijat allekirjoittavat sopimuksen ja sitoutuvat laatimaan hyvinvointisuunnitelman toteutettavista toiminnoista ja palveluista
- Huomioidaan talousarviossa, järjestöavustuksissa

Indikaattoritieto/
kouluterveyskysely täydentää!

Tyytyväinen elintapoihin?

Riittävästi rahaa?

Tunnetko itsesi yksinäiseksi?

Tyytyväinen ihmisuhteisiin?

Pitkäaikainen sairaus, vaiva tai vamma, joka vaikuttaa elämäsi?

Tyytyväinen henkilökohtaisiin ominaisuuksiin?

Terveiset päättäjille?

Harrastukset?

Mikä tuottaa Huolta? Mielihyvää?

Huolestuttaako nuorten liikennekäyttäytyminen? Miksi?

Mitä pitäisi tehdä, jotta päihteiden välittäminen alaikäisille vähenisi?

Mitä pitäisi tehdä, jotta päihteiden käyttö vähenisi?

Huolestuttaako nuorten päihteiden käyttö? Miksi?

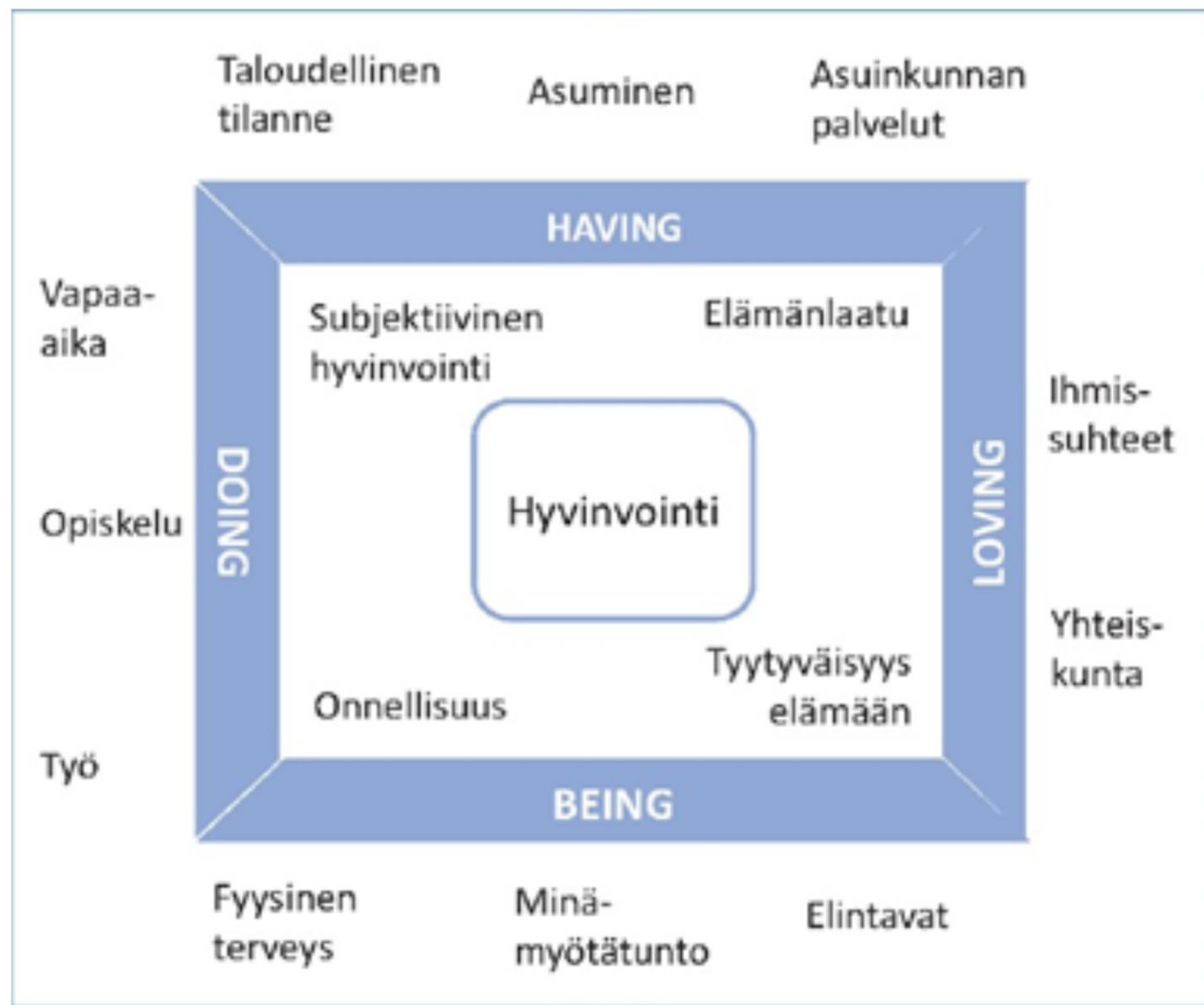
EMPATIA IS IMPORTANTTI

- "On harmi, että nuoria ei nykypäivänä enää kiinnosta vaikuttaminen tai yhdessä tekeminen. Jos nuoret ei saa nuoria liikkeelle, ei kukaan saa."
- "Ilmapiirin pitäisi olla vähemmän cool mitä se nyt on." (kommentti päihteistä)
- "Ihmiselle on suotu oma mieli ja keho, joilla kukin tekee mitä itse haluaa." (kommentti päihteistä)
- "Vanhempien ei pitäisi hyväksyä itseään a-holin kautta." (kommentti päihteistä)
- "Mopotalli tai keulimissuora jonnekki ku missään ei saa olla."
- "Lisää tapahtumia ja harrastemahdollisuuksia."
- "Asialle ei voi tehdä mitään, koska se on jokaisen oma asia." (kommentti päihteistä)
- "Pitäisi olla enemmän tekemistä nuorille."
- "Discoja ja kisoja rantaan ja paradiseen."
- "Noo, meki tunnetaan samoja asioita, ku te muutki. EMPATIA IS IMPORTANTTI. Kannattaa olla olematta ennakoluuloinen ja muistella omia nuoruusajan tunteita."

LAPLAND
Above Ordinary

Koettu hyvinvointi

<http://jultika.oulu.fi/Record/isbn978-952-62-1572-3>

Kyläläisten käsitys omasta hyvinvoinnistaan

Käylä

apua lomakkeiden täyttämiseen, hakemukset

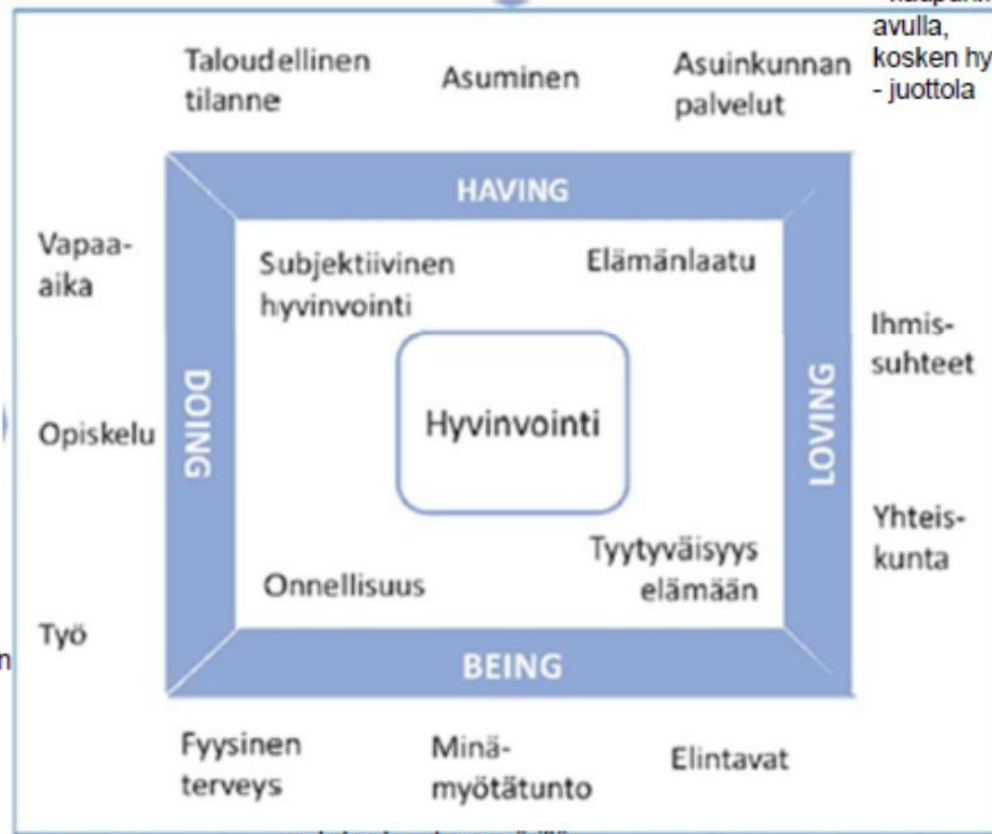
Siivousapua, myös
suursiivouksiin
Kauppatavaroiden kuljetus
Kulkuyhteydet

- Kauppa- ja postipalvelut säilytettävä
- pitää säilyttää palvelut
- Oma koulu ja perhepäivähoitaja + Seniorineuvola takaisin, neuvola takaisin terveyspalvelut lapsiperheille,
- Ravintolapalveluita, kahvila säilytettävä,
- kaupunki voisi "brändätä" Käylää luonnon avulla,

kosken hyödyntäminen
- juottola

- lomalaisten ja paikallisten kohtaamisia, talkoohenkeä, miten naapuriapu, kyläilyä lisää
- virkeä maamiesseura & yhteinen kokoontumistila
- enemmän kylätapahtumia
- miten lievitetään yksinäisyyttäkin on – ei läheisiä, miten esim. yhteiskuljetus
- vanhuksille viriketoimintaa – askartelua – käsitöitä
- keskustelupiiri ja muistelupiiri

- koulukyyti kaikille tai kävelytie, leveämpi piennar tiessä
- kulkuyhteydet, miten taattaisiin?
- kylien yhteistyö
- kirppis, peräkonttikirppistapahtuma
- VaPePa –toiminta
- luontomatkat, Oulanka lähellä
- turistit pitäisi saada pysähtymään – koskenlaskijat ym hyödyntäminen
- some, yhä isompi hyödyntäminen
- ei terroristeja
- Liikasenvaarantien kunnostaminen – rahoitus on

puhdas luonto ympärillä,
jossa voi rentoutua ja
saada elämyksiä perheen
kanssa
kirjasto puuttuu =
kohtaamispaikka,

- esteettömiä reittejä,
- Harrastusmahdollisuuksia
- urheilukenttien kunnostus (eri kuin koulun kenttä), uimaranta viihtyisämmäksi – hyötykäyttö, markkinointi

- lapsilla myös harrastusmahdollisuuksia: kalastus, sisävesikalastus, perhe yhteinen harrastaminen, partiotoiminta, erätaidot
- musiikkilaitteiden hyödyntäminen MMS talolle

nuorille kurssia ja yhteistä tekemistä tietotekniikkakurssi

työllistäminen – palkkatuki – nuoret
työtä ja asukkaita lisää
työpaikkoja ei lähellä - yhteiskulkeminen

Käylän pururadan kunnostus
Jääkiekkokaukalo
latujen kunnostukseen enemmän avustusta
frisbeegolfrata
kuntosali kaikenikäisille

ESIMERKKI Elinvoimasopimus

Tällä elinvoimasopimuksella sitoudutaan osallistumaan vuosien 2018-2022 elinvoimasopimuksessa määriteltyjen visioiden ja päämäärien toteuttamiseen myöhemmin ikäkausittain laadittavassa hyvinvointisuunnitelmassa. Koordinaattorit ja sopimuksen allekirjoittaneet yhteisöt laativat vuoden x aikana konkreettisen hyvinvointisuunnitelman.

Lapset ja lapsiperheet

Visio ja päämäärät

Koordinaattorit (kunta sekä yhteisöt):

Nuoret

Toimija:	L, N, T, I	Allekirjoittaja:

Osana elinvoimasopimusprosessia

- malli ehkäisevän päihdetyön toteuttamiseen kunnassa

Taustaa:

- Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä voimaan v. 2015 <http://stm.fi/ehkaiseva-paihdetyo>
- Sisältää **alkoholin, tupakan, huumausaineiden** ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden sekä **rahapelaamisen** aiheuttamien haittojen ehkäisyn
- Lain käytäntöön viemisen tueksi Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma, THL

Työmenetelmät:

Pääosin EHYT ry ja THL, asiantuntijana myös Pohjois-Suomen AVI

Tavoite:

Kuntalaisen hyvinvoinnin lisääminen päihde- ja pelihaittoja vähentämällä.

Miten päästään tavoitteeseen:

- Toimitaan ehkäisevä työ kuuluu kaikille –periaatteen mukaisesti ja kaikki kunnan toiminnot läpäisevästi
- Sitoutetaan paikallistoimijat yhteisiin tavoitteisiin ja toimiin elinvoimasopimuksessa: toimijat laativat suunnitelmat työmenetelmien käyttöönotosta. Ammatillisilla riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista
- Seurataan ja raportoidaan vuosittaisissa hyvinvointiraporteissa
- Vaikutetaan asenteisiin ja olosuhteisiin: Yhteisön toimintatavat luovat puitteet yksilön valinnoille
- Elinvoimasopimus, hyvinvointisuunnitelma ehkäisevän päihdetyön ohjelmiseen näkymään myös ohjaavassa kuntastrategiassa, hyvinvointikertomuksessa sekä tarvittaessa erillisessä toimintasuunnitelmassa/ -ohjelmassa
- pilottikuntina Ii, Siikajoki, Vaala, Utajärvi, Nivala, Haapavesi ja Pudasjärvi

Malli kunnan ehkäisevän päihdetyön ohjelmasta pitää sisällään

1. KUNNASSA OLEVAN PÄIHDEKÄDENVÄÄNTÖN ARVIOINTI JA ONGELMIEN TUNNISTAMINEN, KUNTALAISTEN KUULEMINEN

- Päihdetilannekartoitus, kartoituksessa huomioidaan myös vaikutukset läheisille
- Indikaattorit
- Kuntalaisten, asukasraatien tai nuoriso-, tms. valtuustojen vuorovaikutteiset tilaisuudet:

keskustelun avaaminen ”päihdekädenvääntönä”. Hyödynnetään KAHOOT älypuhelinsovellusta tai EHYT ry:n Response äänestyskapuloita.

-> etuna anonyymi vastaaminen

-> helpottaa keskustelun avaamista vaikeastakin asiasta

2. KERÄTYN TIEDON HUOMIOIMINEN ELINVOIMASOPIMUKSESSA

Elämänkaaren mukaiset työryhmät laativat hyvinvointisuunnitelmaa visioiden ja päämäärien mukaisiksi. Tarvittaessa ehkäisevästä päihdetyöstä laaditaan oma ohjelma kuntaan OSANA elinvoimasopimusprosessia!

- Työvälineet kuvattu mallissa (työvälineet ammattilaisille ja vapaaehtoisille/ yhdistyksille sekä elinkeinoelämälle)
- -> työvälineet helppo löytää ja sopia niiden käyttämisestä/ käyttöönotosta, seurannasta ja arvioinnista (vaikutusten ennakkoarviointi) osana muuta hyvinvointisuunnittelua.
- Vuosittainen raportointi, arviointi ja seuranta hyvinvointiraportissa

Esimerkkejä kuvatuista työvälineistä

Yhdistykset/ järjestöt

Ø Porinakortti 1

- Vapaaehtoistoimijoille keskustelun avaamiseen päihteistä ryhmätilanteissa; kerhoissa, retkibussissa. Tilattavissa: <http://www.ehyt.fi/fi/verkkokauppa>.

Ø Ensihuoli koulutus

- Vapaaehtoistoimijoille suunnattu vertaistukeen perustuva koulutus puheeksiottamisen kynnyksen madaltamiseksi. Kesto 2,5-3 tuntia. Sopii mm. yhteisöille tai yksittäisille kiinnostuneille. Ammattilaisten täydennyskoulutusta on saatavissa erikseen.
- Myös Ensihuoli kouluttajakoulutus on valmisteilla. Tilaukset: sinikka.korpela@ehyt.fi

Ø Ottomitta

- Alkoholinkäytön omaseurantaan voi ladata maksutta OttoMitta -sovelluksen App Storesta ja Google Play:sta sekä Windows Phone Marketista. Sovellus toimii älypuhelimissa, joissa on Android, Windows Phone tai iOS-käyttöjärjestelmä, ja sen voi ladata myös iPad-laitteeseen sekä tabletteihin.

- Työvälineet kuvataan ikäkausittain

Mitä muuta EPT ohjelman malli pitää sisällään?

- Mitä ehkäisevällä päihdetyöllä tarkoitetaan?
- Mitä kunnan pitäisi ept:ssä myös huomioda ja mitä suositellaan huomioitavan?
- Miten ammattilaisten ehkäisevän päihdetyön osaamista lisätään?
- Miten elinkeinoelämä mukaan?
- Mikä merkitys paikallisilla rakenteilla?